

prodali 8 obrázků. Terapeutka ze sociálně-terapeutické dílny s nimi chodí 2x týdně malovat do Galerie Okénko a oba uživatelé nejen díky tomu ohromně rozkvetli. Mají i podobný osud, oba jsou „odložená“ miminka, odsouzená k trvalému „ležáctví“. Měli však štěstí - Radek vyrostl u pěstounky, která mu ohromně moc dala, ale časem se vyčerpala a nebyla schopná se o něj dále

starat. Pak žil v nějakém zařízení - totálně utlumený medikací a velmi konfliktní. V péči Oken je od r. 2010. Chodí tancovat, malovat, umí vařit, občas s námi chodí do kostela a je tam rád. Patricie vyrostla v ústavu, byla také „ležák“, ale měla opravdu výborné „tety“. Věnovaly jí velmi trpělivou, důslednou a obětavou péči. Chodí, tvoří, raduje se ze života. V péči Oken je také od

r. 2010, má samostatný pokoj. Maluje, tančuje, pracuje s korálky, plete, chodí do galerie. A teď tito dva zažili k radosti všech opravdu veliký úspěch a navíc ve velkém městě.

Více informací o činnosti, aktivitách a potřebách tohoto občanského sdružení naleznete na www.okenko.eu.

Transformace pobytových sociálních služeb jako podpora uplatňování práv osob s mentálním postižením

Jana Skalová

V současné době, pod vlivem vlny změn v přístupu k poskytování pobytových sociálních služeb, dochází konečně ke změně k lepšímu i pro osoby s mentálním postižením. Je kladen větší důraz na respektování a dodržování práv těchto lidí, vznikají organizace a projekty, jež se daným tématem zabývají a celý proces podporují. Transformace pobytových sociálních služeb představuje posun k lepšímu životu pro ty, jež dosud žili v režimovém zařízení pobytových sociálních služeb.

Vztah k lidem se zdravotním postižením a úroveň péče o ně je významný ukazatel společenské, hospodářské a kulturní úrovně země. Zdravotní postižení představuje pro člověka významnou sociální událost, která je jen obtížně srovnatelná se situacemi závislými či odvozenými od lidského konání. Před rokem 1989 bylo postavení lidí se zdravotním postižením v naší společnosti charakterizováno segregací. Revoluce v roce 1989 a změna politického režimu v naší republice přinesla změny ve všech sférách veřejného dění. Vlna těchto změn v pozitivním slova smyslu zasáhla i oblast poskytování sociálních služeb. Teprve po roce 1990 se začalo konečně hovořit o integračních přístupech a ve větší míře prosazovat uplatňování práv osob zdravotně postižených. Jako nejvíce ohroženou skupinu v boji o ochranu jejich práv vnímám osoby s mentálním postižením v pobytových zařízeních sociálních služeb. Velice často se můžeme setkat s mylným názorem, že lidé s mentálním postižením mají jiná (omezená) práva než ostatní, a bohužel stále poměrně často dochází (ať již vědomě či bez zjevného úmyslu) k porušování, respektive upírání základních práv lidem s postižením.

Lidská práva

Myšlenka lidských práv, jejich definování, ukotvení a především jejich dodržování je stěžejním prvkem vyspělé moderní společnosti. Základní lidská práva jsou v České republice definována a zajišťována nejvyšší právní normou právního řádu našeho státu, a to Ústavou České republiky¹. Součástí ústavního pořádku je Listina základních práv a svobod² (článek 3 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky), jež přibližuje, „co jsou lidská práva“, a jejíž první věta „Lidé jsou si rovni v důstojnosti a právech“ zřetelně deklaruje podstatné. Základní práva a svobody vymezují prostor, v němž může člověk jednat na základě vlastní svobodné vůle a do něhož není nikdo oprávněn vstupovat. Lidská práva zaručují každému především osobní svobodu, slušné zacházení

a možnost rozhodovat sám o sobě. Lidé s mentálním postižením mají stejná základní práva a svobody jako ostatní lidé³ (bez ohledu na to, zda jsou omezení nebo zbaveni způsobilosti k právním úkonům).

Mezi důležité nástroje, jež souvisí s oblastí lidských práv a poskytování sociálních služeb v České republice, je nutné zařadit také zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, prostřednictvím něhož došlo k uzákonění povinnosti dodržování Standardů kvality sociálních služeb⁴, ale je třeba také zmínit Etický kodex sociálních pracovníků České republiky⁵.

Česká republika při tvorbě své legislativy vychází a je v souladu s legislativou mezinárodních organizací, jichž je členem. Prostřednictvím článku 10 Ústavy⁶ ratifikovala zásadní mezinárodní dokumenty a úmluvy týkající se lidských práv. Mezi stěžejní závazky naší země, vyplývající z ratifikovaných dokumentů, jež jsou podstatné pro transformaci, je třeba zmínit především respektování a důraz na dodržování práva na život v běžném prostředí (komunitě), což znamená, že stát (včetně všech stupňů přenesené působnosti) „nesmí institucionalizovat lidi se zdravotním postižením ... a musí upustit od systematické politiky ústavní péče o lidi s postižením, resp. nesmí takovou politiku zavést“ (M. Matiaško, 2011). Dalším závazkem, který je naše země povinna plnit, je již samotná transformace poskytované péče v institucionálních zařízeních, jež „předpokládá deinstitucionalizaci, konkrétně přesun péče z institucí na služby v komunitě. Je preferováno, aby tento proces byl legislativně ošetřen a aby byla přijata národní politika pro transformaci institucionální péče s detailním plánem realizace práva na život v komunitě“⁷ (M. Matiaško, 2011).

Transformace pobytových sociálních služeb

Transformace pobytových sociálních služeb přispívá svou podstatou k respektování či posilování dodržování práv osob s mentálním postižením. Představuje nový (jiný)

přístup k poskytování pobytových sociálních služeb a především nový náhled na postoj k osobám, jež tyto služby využívají.

Transformace pobytových sociálních služeb přináší přeměnu tzv. modelu ústavního do modelu sociálního začleňování. Může být definována jako „změna velkokapacitní ústavní služby pro lidi s postižením na bydlení a podporu v běžném prostředí. Lidé s postižením díky transformaci přecházejí z velkých ústavů do bytů či rodinných domů v běžné zástavbě a žijí způsobem života, který je obvyklý pro jejich vrstevníky“ (www.trass.cz). V praxi to tedy pro pobytová zařízení znamená přechod z velkých budov a areálů, kde je vysoká koncentrace lidí s postižením na jednom místě a kde jsou uživatelé služeb izolováni od vnějšího světa, s cílem je léčit, vychovávat, socializovat či rehabilitovat, kdy uživatel služeb je postaven do role velkého dítěte (pacienta), je nucen se přizpůsobovat danému režimu v zařízení a nemá skoro žádný prostor pro vlastní rozhodování. Přechod do běžného života v běžném prostředí, kdy je kladen důraz na posílení dospělé role uživatelů, rozvoj jejich samostatnosti, nezávislosti a posílení vlastních kompetencí, kdy je podporováno samostatné rozhodování a možnost vlastní volby. Kdy je k člověku s mentálním postižením přistupováno jako k jakémukoli jinému člověku z našeho okolí, z široké veřejnosti. Základní lidská práva, jež jsou v těchto situacích nejvíce dotčena, jsou především právo na zajištění lidské důstojnosti (adekvátní oslovování, důraz na individualitu jedince, osobní rozvoj, čest a pověst), dále právo na zajištění osobní svobody (svoboda myšlení, vlastního názoru a rozhodování o svém životě, vhodné zacházení, volba trávení volného času) a právo na ochranu soukromí (ale i ochrana osobních vztahů, osobních údajů apod.).

Úspěch versus kritika transformace pobytových sociálních služeb

Úspěšný průběh celého transformačního procesu může být dosažen při splnění zá-

kladních podmínek, jež celý průběh ovlivňují. V prvé řadě víze úspěšné transformace předstává důkladnou přípravu zařízení, jež se rozhodne svou službu transformovat. Znamená to dlouhou, náročnou a pečlivou přípravu (transformační plán), jež zahrnuje práci s obcí, personálem, uživateli i jejich rodinami. K úspěšnému procesu transformace je nutné mít v dané lokalitě dostupné navazující zdroje a služby, jež daného poskytovatele v jeho činnosti podpoří.

Práce s personálem je jedním z hlavních klíčů k úspěchu celého procesu. Proto je třeba klást značný důraz na dostatečné vzdělávání personálu (není zde myšleno průběžné povinné vzdělávání), a to ve všech fázích celého procesu. Pochybností, nejasností, nezodpovězených otázek, to vše může mít negativní dopad na celý průběh transformace. Důležité je započít se systematickým odborným vzděláváním personálu dané služby s dostatečným předstihem před procesem transformace, tak aby celý tým byl řádně připraven na vstup do tak náročného procesu. Následně je třeba tento personál odborně „doprovázet“ celým procesem a po skončení transformace služby provést zhodnocení včetně poskytnutí zpětné vazby.

Nejenže personál „tvorí“ danou službu, ale především pracuje s uživateli služby, jež motivuje a ovlivňuje v názorech a myšlenkách. Mírní například také jejich obavy, jež jsou v případě tak velkých změn, již transformace pro uživatele služby představuje, značné. Obavy z neznámého prostředí, z nových lidí, informací, pravidel, zodpovědnosti a povinností. Ztráta léty zažitého režimu, relativního bezpečí „pohodlného“ ale závislého života či blízkých osob - spolubydlicích. Samotný akt přestěhování není to nejnáročnější, ale přeměna v myšlení lidí, ať již personálu či samotných uživatelů služby, je to, na čem úspěšnost celého procesu značně závisí. Ke snížení obav a odstranění nejistoty je třeba využívat všech dostupných způsobů předávání informací uživatelům dané služby, ale především aktivně pracovat na jejich začlenění do všech rozhodovacích procesů. Důležité je respektování a především pružné reagování na jejich měnící se potřeby.

Další oblastí, které je třeba se intenzivně při procesu transformace služby věnovat, je spolupráce se širokou veřejností. Kromě apelu na zvýšení informovanosti je důležitá postupná příprava na společné soužití, postupné fyzické propojení „obou světů“. Světa běžné populace a světa lidí s mentálními postižením z pobytového zařízení sociálních služeb. Důležité je veřejnosti jasně ukázat, že je „normální“ a zcela přirozené přistupovat k druhým (v našem případě k osobám s mentálním postižením) jako k běžným občanům naší společnosti.

Při realizaci transformačního procesu je třeba počítat i s překážkami, jež mohou proces transformace významně ovlivnit. Kritika ze strany odpůrců procesu transformace směřuje zejména k (v dnešní době silnému a pro mnoho poskytovatelů rozhodujícímu aspektu) vyšší finanční náročnosti. Náklad-

nější na počátku celého procesu jsou zcela jistě nové vyhovující prostory, a to ať již jejich zajištění (koupe, pronájem, výstavba), či jejich nové vybavení. Druhou otázkou, jež se vztahuje k finančním nákladům, je jak a na co využít objekty, v nichž byly sociální služby do doby jejich transformace poskytovány. S roztržštěním ústavu do menších komunit také souvisí potřeba navýšení personálu (což znamená opět navýšení finančních prostředků na mzdy, ochranné pracovní pomůcky, vybavení, vzdělávání apod.). Tyto faktory jsou to, co daný proces limituje po stránce materiální. Pružnost či spíše nepružnost legislativního ukotvení, nechuť, neochota, zažitě stereotypy a upřednostňování osobních zájmů jsou pak hlavní nemateriální prvky, jež mohou daný proces zpomalit či úplně znemožnit.

Podpora transformace pobytových sociálních služeb v České republice

Procesu transformace pobytových sociálních služeb se v České republice věnuje řada významných projektů a studií. Vznikají neziskové organizace a instituce, jež se snaží o tomto procesu více informovat a jež poskytují podporu zájemcům ze stran ústavních zařízení o zapojení do transformace, a to ať již formou vzdělávání, metodické podpory, poradenství, či rozvojem návazných služeb v komunitě.

Za zásadní dokument, zaměřený na otázku transformace pobytových sociálních služeb, můžeme v České republice považovat „Koncept podpory transformace pobytových sociálních služeb v jiné druhy sociálních služeb poskytované v přirozené komunitě uživatele a podporující sociální začlenění uživatele do společnosti“⁸. V rámci této koncepce byl spuštěn i pilotní projekt Ministerstva práce a sociálních věcí s názvem „Podpora transformace sociálních služeb“⁹. Významné aktivity probíhají rovněž v rámci zmíněného projektu Ministerstva práce a sociálních věcí, kdy bylo vytvořeno na „národní úrovni prostředí pro transformaci pobytových zařízení sociálních služeb na služby komunitní“ (www.trass.cz), pod hlavičkou zřízeného Národního centra podpory transformace sociálních služeb¹⁰. Součástí těchto aktivit je také individuální projekt pod názvem „Transformace sociálních služeb“¹¹, jež se soustřeďuje na posilování kompetencí uživatelů pobytových služeb žijících v daném zařízení či při procesu jeho opuštění. Z neziskové sféry můžeme krátce připomenout některé známé organizace působící v oblasti lidských práv, transformace a začleňování osob s postižením do běžné společnosti, jako jsou např. QUIP - Společnost pro změnu¹², Fokus, sdružení pro péči o duševně nemocné¹³, Centrum pro výzkum a inovaci v sociálních službách, o. s., Liga lidských práv¹⁴, či zmínit nově vznikající organizaci Centrum podpory transformace, o. p. s.¹⁵

Závěr

Závěrem bych chtěla shrnout, že proces transformace pobytových sociálních služeb není jednoduchý. Má svá úskalí a stinné

stránky. Přesto si myslím, že má smysl a je důležité v něm pokračovat. Transformace pobytových zařízení sociálních služeb je v naší zemi novým prvkem, jenž je v jakémsi prvním kole a jehož výsledky a přínosy se v plné míře teprve ukážou. Přesto již nyní můžeme pozorovat přínosy při pohledu na konkrétní jednotlivé uživatele služeb, na změnu jejich života k lepšímu. Budu věřit, že směr, jakým se transformační proces ubírá, bude i nadále podporován a rozvíjen.

- 1 Zákon č. 1/1993 Sb. - Ústava České republiky.
- 2 Zákon č. 2/1993 Sb. - Listina základních práv a svobod.
- 3 Zákon č. 2/1993 Sb. - Listina základních práv a svobod - Článek 5: „Každý je způsobilý mít práva.“
- 4 Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (ve znění pozdějších předpisů), § 88 „Poskytovatelé sociálních služeb jsou povinni“ pís. h) „dodržovat standardy kvality sociálních služeb“.
- 5 Společnost sociálních pracovníků ČR - www.socialnipracovnici.cz.
- 6 Zákon č. 1/1993 Sb. - Ústava České republiky - článek 10: „Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“
- 7 Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením a transformace sociální péče v České republice (Právo na nezávislý způsob života a život v komunitě podle článku 19 CRPD a závazky České republiky).
- 8 Koncepce schválena dne 21. února 2007 usnesením vlády č. 127.
- 9 Neinvestiční projekt financovaný z Evropského sociálního fondu - Operační program lidské zdroje a zaměstnanost, na jehož výstupy (realizaci transformačních plánů) u vybraných zařízení navazuje čerpání finančních prostředků z Evropského fondu pro regionální rozvoj - Integrovaný operační program.
- 10 Projekt je financovaný prostřednictvím Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.
- 11 Tento projekt získal dne 21. 11. 2013 ocenění „Projekt roku 2013“.
- 12 <http://www.kvalitavpraxi.cz/>
- 13 <http://www.fokus-cr.cz/>
- 14 <http://llp.cz/>
- 15 www.podporatransformace.cz

Literatura:

- Etický kodex sociálních pracovníků České republiky - Společnost sociálních pracovníků ČR [online]. Dostupné na <http://socialnipracovnici.cz/sekce-socialnich-pracovniku/article/ke-stazeni>.
- Gerloch, Aleš - Šturma, Pavel a kol. Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století v českém, evropském a mezinárodním kontextu. Praha: Auditorium, 2011. 536 s. ISBN 978-80-87284-23-0.
- Koncepce podpory transformace pobytových sociálních služeb v jiné druhy sociálních služeb poskytované v přirozené komunitě uživatele a podporující sociální začlenění uživatele do společnosti [online]. Dostupné na http://www.mpsv.cz/files/clanky/3858/Koncepce_podpory.pdf.
- Matiaško, Maroš. Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením a transformace sociální péče v České republice (Právo na nezávislý způsob života a život v komunitě podle článku 19 CRPD a závazky České republiky). Praha: MPSV, 2011, 77 s.
- Sobek, Jiří a kol. Práva lidí s mentálním postižením. Příručka pro poskytovatele sociálních služeb. Praha: Portus Praha, o.s., 2007. 99 s. ISBN 978-80-239-9399-8. Projekt Transformace sociálních služeb (2013-2015) [online]. Poslední revize 25.12.2013. [cit. 10.12.2013]. Do-

stuné na http://www.trass.cz/TrassDefault.aspx?rid=58225&app=Article&grp=Content&mod=ContentPortal&sta=ArticleDetail&pst=ArticleDetail&p1=OLD_INT_8879&p2=Header_BOOL_True&p3=RoundPanel_BOOL_True&p4=VPath_STRING_&code=93859072.

Transformace sociálních služeb pro lidi s postižením [online]. Poslední revize 25.12.2013. [cit. 10.12.2013]. Dostupné na <http://www.trass.cz/>.
Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (ve znění pozdějších předpisů).

Autorka působí jako manažerka a lektorka v sociální oblasti.

Informační servis čtenářům

Konference o chudobě v České republice

V úterý 12. listopadu uspořádala Masarykova demokratická akademie (MDA) pod záštitou předsedy Senátu M. Štěcha konferenci s názvem „Chudoba v České republice“. Konference si kladla za cíl upozornit co nejvýrazněji na problematiku chudoby ve společnosti České republiky, pomoci k pevnějšímu usazení této tematiky ve veřejném prostoru a přispět tak k tomu, aby problému chudoby byla věnována větší pozornost, a snad i k posílení úsilí nutného k nápravě v této oblasti. Konference se zúčastnilo kolem 150 osob z nejrůznějších oblastí života - od několika senátorů a politiků přes zástupce akademické obce až po přímé aktéry z organizací státních, obecních a především neziskových sociálních služeb.

Po přivítání ředitelem MDA Vladimírem Špidlou jednání zahájila Alena Gajdůšková, první místopředsedkyně Senátu. Prezentovala téma chudoby jako „nechtěné dítě“, které ale právě proto vyžaduje možná větší péči než ostatní.

První panel „Chudoba jako sociální problém v české společnosti“ zahájil prof. Martin Potůček (CESES při Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze), po němž pokračovali Jan Dobeš (náměstek ministra práce a sociálních věcí ČR), Daniel Gerbery z Filozofické fakulty UKo v Bratislavě, dále

Libor Prudký (Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy a Centrum pro vysoké školy, v. v. i., Praha) a konečně Jan F. Krupa (Armáda spásy Praha). Všechna vystoupení upozorňovala na hluboké příčiny a důsledky narůstající chudoby v naší zemi. Ukázalo se jasně, že jde o problematiku neřešitelnou parciálně, resortně, ale pouze prostřednictvím vážného a cíleného politického rozhodování a komplexní spolupráce všech akterů.

Jednání druhého panelu s názvem „Regionální distribuce chudoby“ zahájil Ilja Hradecský (zakladatel a emeritní ředitel o. s. Naděje Praha), po němž pokračovali Tomáš Tožička (technik, teolog a odborník na rozvojovou problematiku), prof. Tomáš Sirovátka (Fakulta sociálních studií MU Brno), M. Šimáček (ředitel Agentury pro sociální začleňování vlády ČR) a P. Dolínek (zastupitel Hl. m. Prahy). I tady se ukázalo, že dosahy a podoby chudoby jsou velmi strukturované, diferencované (také regionálně), ale řešitelné. Zvláště když se spojí obětavá a nezištná práce s hlubokým poznáním a cíleným úsilím. Prof. Sirovátka poukázal na některé bludy, které chudobu u nás dlouhodobě provázejí, mj. i na skutečnost, že největšími uživateli sociálních dávek, které mají pomáhat proti chudobě, nejsou potřební občané, ale podnikatelé s bydlením pro ně.

Konečně třetí panel se věnoval problematice, která je u nás dosud stranou soustavnějšího zájmu. O „Chudobě v práci“ hovořil nejprve Vladimír Špidla, v makroekonomických souvislostech pak Ilona Švihlíková (Vysoká škola mezinárodních vztahů a veřejné politiky), z hlediska odborů Pavel Janičko (ČMKS). Jaroslav Müllner (Senát České republiky) pojednal o vztahu chudoby ke vzdělání a vzdělávání.

Přístupy jednotlivých vystupujících byly různé - od teoretických konceptů přes charakteristiku i analýzu příčin a konkrétní výzkumy a metodiky až po dobré i horší zkušenosti z praxe a vyjádření k otevřeným tématům problematiky chudoby na současné veřejné a politické scéně.

Konference v každém případě upozornila na vysokou aktuálnost chudoby ve společnosti České republiky - aktuálnost, která zásadně překračuje rozsahem i dosahem míru, kterou někteří spojují s kritérii uváděnými v mezinárodních srovnávaních. Ukazuje se totiž, že již jen při nepatrném posunu těchto kritérií se problematika chudoby v České republice dotýká téměř jedné třetiny všech obyvatel. A její důsledky ve všech oblastech života narůstají, samozřejmě včetně prohlubování sociálního napětí.

Libor Prudký, FHS UK

Setkání UNECE Task Force on Ageing-related Statistics

Dne 27. 11. 2013 se v Ženevě uskutečnilo první pracovní jednání skupiny pro statistiku vázanou na problematiku stárnutí (dále jen Pracovní skupina). Pracovní skupina byla ustavena UNECE konferencí Evropských statistiků (United Nations Economic Commission For Europe; Conference of European Statisticians) s cílem vypracovat doporučení pro metodologii a rozsah sledování indikátorů pro měření vývoje v oblastech nejvýznamněji ovlivněných stárnutím populace UNECE regionu zahrnujícího celkem padesát šest států.

Jednání pracovní skupiny se zúčastnilo čtrnáct členských zemí: Česká republika, Velká Británie, Tádžikistán, Azerbajdžán, Srbsko, Maďarsko, Malta, Švýcarsko, Polsko, Itálie, Kanada, USA, Belgie a Rakousko; a dále, kromě zástupců UNECE-Population Unit, i zástupce Eurostatu a zástupce European Centre for Social Welfare Policy and Research. Zájem o problematiku se tedy netýká pouze „úzkého“ kruhu Evropy, ale je platformou pro širší mezinárodní spolupráci v regionu. Dominantní expertízou všech přítomných byla statistika, nicméně ukázalo se, že jak pohled ze strany sociální politiky, tak pohled sociologický jsou pro samotné konečné cíle Pracovní skupiny velmi obohacující.

Již v rámci přípravy na jednání byl členům Pracovní skupiny rozeslán seznam indikátorů rozdělených do devíti různých domén: demografie, životní podmínky, finanční zabezpečení, zdravotní stav, zdravotní rizika a chování, subjektivní pohoda, potřeby v oblasti zdravotní a sociální péče a dostupnost služeb, vzdělávání a participace na trhu práce, sociální in-/exkluze, a konečně sociálně přínosné aktivity seniorů mimo pracovní trh. V rámci těchto okruhů bylo definováno čtyřicet osm podřazených témat a celkem téměř devadesát konkrétních číselných indikátorů, které jsou ve větší či menší míře k dispozici na úrovni národních států, je možné je vzájemně porovnávat, a tím sledovat vývoj jednotlivých společností.

Úkolem členů pracovní skupiny bylo zhodnotit právě dostupnost, vhodnost a úplnost navržených indikátorů, a také jejich aktuální využití pro tvorbu národních politik. Z anketního šetření mezi tvůrci politik bylo identifikováno, že nejvíce - přes 70 % dotázaných - při tvorbě politik využívá indikátory z oblasti participace na pracovním trhu, demografické ukazatele a doménu finančního zajištění stáří (např. úroveň příjmů seniorů, míry rizika ohrožení chudobou apod.). Naopak nejméně ve své praxi využívají indikátory z oblasti sociálně přínosných aktivit mimo pracovní trh (12 %) a indikátory subjektivní pohody (7 %). Vezmeme-li v úvahu, že se jednalo pouze o anketní šetření s nemnoha respondenty, není třeba tyto výsledky zveličovat.